

На други

МЕДИЈИ КАО ПРОМОТЕРИ НАСИЉА (4)

Изложеност насиљу у медијима повећава агресију код гледалаца, при чему су евидентне две врсте ефеката које производе такви садржаји: краткорочни и дугорочни. Први се јављају одмах после изложености агресивним медијским садржајима, а други уколико су они у медијском простору присутни константно, током неколико недеља или месеци. Дугорочни ефекти су знатно теже мерљиви од краткорочних, јер се јављају постепено, па их је, када постану видљиви, тешко повезати са конкретним утицајима медијских садржаја.

У психологији је познато да деца пре осме године нису развојно спремна за разликовање стварности од маште, односно за схватање суптилности у комуникацији или акцији. Постоји велика вероватноћа да ће нове генерације деце одрасти осећајући се емоционално и физички несигурно. Многи од њих показују ирационалне страхове када је реч о прихватању света у којем живе, а разлике свакако треба тражити у константној изложености медијском насиљу у раним годинама детињства.

Вилијам Џејмс Потер је поделио ефекте у медијима на физиолошке, емоционалне и когнитивне и на промене у ставовима и понашању. Физиолошки ефекти се јављају да их особе нису ни свесне, односно када медији утичу на наше телесне процесе: откуцаје срца, крвни притисак, ритам дисања, знојење итд. Познато је, на пример, да гледање филма са сценама страве и ужаса за последицу има убрзано дисање и знојење дланова.

Међутим, са учесталијим праћењем таквих садржаја човек бива отпорнији на ове ефекте јер почиње да се навикава на одређене сцене, па су и његове реакције блаже. Стална изложеност насилним садржајима у медијима доводи, дакле, до тога да за гледаоце насиље постаје уобичајена појава у којој нема ништа чудног. Такви садржаји доводе до слабења човековог сензибилитета и урушавања емпатије.

Когнитивни ефекти су они који подразумевају учење нових модела понашања на основу информација и примера који се нуде у медијима. Посматрање сцена насиља на телевизији код неких гледалаца развија потребу за прихватањем виђењем модела понашања и његовом практичном применом. Уколико насиље приказано у медијима измакне кажњавању, код неких категорија гледалаца то може створити утисак да је агресивност у појединим ситуацијама оправдана или чак пожељна.

Константно праћење насилних садржаја у медијима може да утиче на стварање или мењање ставова о насиљу и његовој употреби ради решавања конфликтних ситуација у које ступамо са другим људима. Посматрани модели се често опонашају од стране гледалаца, па на тај начин неки од њих бивају подстакнути на одређене облике понашања. Реакције гледалаца на насилне садржаје у медијима зависе од тога колико је њихова личност изграђена, затим од емоција, размишљања, ставова, карактерних особина, животног искуства. (...)

Драган Јаковљевић

Два века од премијере Вујићеве „Крешталице“

Срби у Пешти симболично обележили 200 година српског театра

Иако је начин обележавања два века позоришта у Срба, дуго био велика непознаница, пре свега због нерешених финансијских проблема Српског позоришта у Мађарској и изостанка подршке институција из матице, Срби у Будимпешти су се на симболичан начин присетили великог дела Јоакима Вујића и одали му почаст

Дана 24. августа 1813. године на сцени тадашњег Мађарског позоришта у Пешти са почетком у 19 сати, на велико одушевљење српског гарађанства, изведена је први пут у историји наше културе грађанска позоришна представа на српском језику. Било је то посрбљено дело тада веома популарног немачког драмског писца Аугуста Коцебуа „Крешталица“ („Папагај“) коју је Јоаким Вујић, ондашњи сентандрејски учитељ, родом из Баје, превео на наш језик.

пије плаката који је наговештавао прву српску представу, крај белих ружа гореле су свеће. Милан Рус се подсетио како је 1985. године као студент Академије сценске уметности у Новом Саду слушао предавање легендарног професора, а доцније и председника Матице српске Божидара Ковачека о прапремијери „Крешталице“ у режији Јоакима Вујића. Од тада је у себи гајио наду да се једнога дана постави спомен-плоча на месту рођења српског позоришта.

Тачно два века касније, на истом месту где се некада налазила барутана позната под називом *Рондела*, у којој је радила тадашња мађарска театарска дружина директора Иштвана Балого, овог 24. августа у 17 часова окупљенима се обратио Милан Рус, директор Српског позоришта у Мађарској. Испред портрета Јоакима Вујића и Иштвана Балого, као и ко-

Он нам је открио да је сваке године 24. августа походио овај скромни угао у близини негдашње грчко-цинцарске православне цркве Успења пресвете Богородице. За достојно обележавање ове важне годишњице Милан Рус је планирао несвакидашњу представу Српског позоришта у Мађарској на сцени Националног позоришта у Будимпешти. Избор је, никако случајно,

ДРУШТВО

ИЗОСТАЈЕ НАУЧНА АНАЛИЗА ВУЈИЋЕВОГ ДЕЛА

Како СНН сазнаје, у години јубилеја два века српског позоришта, током предстојећег Месеца српске културе у Мађарској, заинтересовани неће бити у прилици да се упознају са научним аспектом дела Јоакима Вујића, укључујући и вишезначну симболику „Крешталице“. Од познатог театролога, проф. др Драгана Никодијевића, који је на молбу Културног и документационог центра Срба у Мађарској већ припремио свеобухватни научни рад на ову тему и био замољен да га јавно презентује у Будимпешти, сазнајемо да су организатори Месеца српске културе ових дана одлучили да промене тему и да ће се уместо о актуелном јубилеју српског позоришта, везаном пре свега за просторе Угарске и саму Пешту, 4. октобра разговарати о – Миланском едикту.

пао на драмско дело сада већ упокојеног Радослава Златана Дорића „Чудо у Рондели“ које је оригинално било намењено за овај значајан јубилеј. Нажалост, овај сан се није остварио, мада је постигнут договор са директором Атилом Видњанским. Наиме, Српско позориште у Мађарској до августа месеца ове године није добило никакву материјалну дотацију.

Милан Рус је подсетио на актере „Крешталице“ међу којима су се истакли и мађарски глумци Иштван Балог, његова сестра Јулија, примадона мађарског и немачког театра, а такође и Тамаш Фехер који су поред српских *дилетантских* глумаца играли на српском језику.

Тачно у 19 часова, када је пре два столећа у Рондели започела „Крешталица“, у просторији Српског позоришта у Мађарској у Улици Нађмезе, пред љубитељима театра одржана је јавна читалачка проба сценске игре „Чудо у Рондели“.

Драгомир Дујмов

ШТА ЈЕ БИЛО ПОСЛЕ...

После првог извођења „Крешталице“ у Пешти, следиле су представе у Баји, Сегедину, Новом Саду, Земуну, Темишвару, Панчеву и Араду. Јоаким Вујић је у Пешти упознао познатог романописца Милована Видаковића и Уроша Несторовића.

Дана 18. јануара 1815. у Баји је изведено Вујићево дело „Инкле и Јарика“ у три чина. У јесен 1823. Јоаким Вујић је први пут боравио у Србији. Године 1828. у Будиму је штампао „Пушешествије по Србији“, пре тога је већ било изишло његово „Ново земљеписаније“. Дане очајања, због пропалог брака, провео је у манастиру Бездину, где је 1831 – 1832. написао и своју аутобиографију.

Време између 1835. и 1839. провео је у Србији, већином у Крагујевцу, где је у двору Кнеза Милоша приређивао позоришне представе. Последње године свога живота Јоаким Вујић је провео у Београду, у оскудици. Умро је 8. новембра 1847. године, а сахрањен у близини цркве Светог Марка на старом ташмајданском гробљу у Београду. Гроб му је касније заматен. Вујићева слика је позната по нацрту који је сам приложио својој аутобиографији.

